

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงที่มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้แก่สังคม เพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม บทบาทและภารกิจสำคัญของมหาวิทยาลัย คือการผลิตบัณฑิต การวิจัย การบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ผู้มีบทบาทสำคัญที่จะผลักดันให้ภารกิจดังกล่าวดำเนินไปในทิศทางที่กำหนดคือผู้ทำ หน้าที่สอนหรืออาจารย์ ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ และผู้เรียนคือนิสิต นักศึกษาซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ ที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ในการรับผิดชอบต่อบทบาทและภารกิจดังกล่าว ผู้สอนและผู้เรียนจะต้องศึกษาค้นคว้า วิจัย และหาความรู้เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันกับโลกยุคข่าวสาร

ในยุคสังคมข่าวสาร (Information Age) สารสนเทศถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินงานและกิจกรรมต่าง ๆ ผู้ใดที่มีโอกาสเข้าถึงสารสนเทศที่ถูกต้องได้อย่างรวดเร็ว บุคคลนั้นก็จะได้เปรียบผู้อื่น สารสนเทศเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะสามารถนำมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้สูงขึ้น มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าวิจัย อาจารย์ นิสิต/ นักศึกษานับเป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับสารสนเทศ เพราะอาจารย์ในสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาต้องมีบทบาทหน้าที่ในการสอน การให้บริการทางวิชาการ และทำวิจัย ดังนั้นอาจารย์จะต้องพัฒนาความรู้ของตนเอง แสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ทำวิจัยเพื่อนำความรู้ที่ได้รับมาใช้ในการสอนและผลิตผลงานทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สำหรับนิสิต/ นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาต้องเป็นผู้ที่รู้จักศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น

* ในบรรดาสารสนเทศต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองในปัจจุบันนั้น สื่อสารสนเทศที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายคือ อินเทอร์เน็ต (Internet) อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีซึ่งมีลักษณะเป็นการเชื่อมโยงฐานข้อมูลจากเครื่องคอมพิวเตอร์เข้าด้วยกันมีประโยชน์คือ เป็นสื่อกลางที่ช่วยในการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันได้สะดวกรวดเร็ว โดยไม่มีขีดจำกัดในด้านระยะทางและเวลา และยังเป็นแหล่งเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอันทันสมัยเนื่องจากเป็นระบบเปิดที่ทุกคนมีสิทธิ์เข้าร่วมได้ ทั้งในฐานะผู้ให้และผู้ใช้ข้อมูล

อินเทอร์เน็ตเป็นกลุ่มของเครือข่ายที่รวมกันภายใต้ระบบการสื่อสารเดียวกัน จึงทำให้ผู้ใช้ เครือข่ายสามารถติดต่อแลกเปลี่ยนและสืบค้นข้อมูลกันได้หลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นข้อความ

ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และเสียง ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มีจำนวนเครื่องคอมพิวเตอร์เพิ่มเข้าสู่ระบบมากขึ้น และมีผู้ใ้รายใหม่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีเครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ทั่วโลกอินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งความรู้อันทันสมัยในสาขาวิชาต่าง ๆ มีบริการที่เป็นเครื่องมือใช้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่จัดกระจายอยู่ในเครือข่ายต่าง ๆ ที่เชื่อมต่อเข้าสู่อินเทอร์เน็ต จึงมีประโยชน์มากสำหรับบุคคลในทุกวงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วงการศึกษาที่อาจารย์ นิสิต นักศึกษา และนักวิจัย ต้องสร้างและพัฒนาความรู้ให้ก้าวหน้าทันต่อ เหตุการณ์ โดยอินเทอร์เน็ตจะช่วยในการค้นคว้าหาข้อมูลข่าวสารจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Databases) วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Journals) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Books) หรือวิดีโอออนดีมานด์ (Video on Demand) ฯลฯ อีกทั้งสามารถสืบค้นและใช้บริการสารสนเทศจากเว็บไซต์ต่าง ๆ เช่น เว็บไซต์ของห้องสมุด ศูนย์ข้อมูล สมาคมทางวิชาการ และสถาบันวิจัยอื่น ๆ ทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้และการเผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง

สำหรับการใช้อินเทอร์เน็ตในด้านการเรียนการสอน ผู้สอนสามารถใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ที่ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน (CAI — Computer - Assisted Instruction) หรือการเรียนการสอนอิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning) เพื่อให้ผู้เรียนค้นหาความรู้เรื่องต่าง ๆ ที่นำเสนอในรูปแบบใหม่ ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ง่ายขึ้น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้ในการสอนจะทำให้การเรียน การสอน มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้เรียนกับเครื่องคอมพิวเตอร์เช่นเดียวกับการเรียนการสอนระหว่างครูกับนักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนตามปกติ นอกจากนี้ยังสามารถใช้บริการจากกลุ่มอภิปราย (Discussion Group) กลุ่มข่าว (Newsgroup) ในการแสดงและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนติดตามข่าวสารในสาขาวิชาที่ตนสนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนและผู้สอนเกิดแนวความคิดที่กว้างไกล สามารถค้นหาข้อมูลในฐาน ข้อมูลและถ่ายโอนแฟ้มข้อมูลจากต่างประเทศมาใช้ ประโยชน์หรืออาจเชิญอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศมาร่วมสอนโดยจัดเวลาสอน ในช่วงสั้น ๆ ผ่านทางวิดีโอคอนเฟอเรนซ์ (Video Conference) หรือเมื่ออาจารย์กลับไปประเทศของตน นิสิต และนักศึกษาสามารถส่งข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตให้อาจารย์ในต่างประเทศได้ ลักษณะการทำงานที่เอื้อประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนและการเข้าถึงสารสนเทศในลักษณะนี้ทำให้มหาวิทยาลัยในต่างประเทศทั้งในยุโรป อเมริกา ออสเตรเลีย และเอเชีย รวมทั้งประเทศไทยต่างก็เชื่อมโยงระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของมหาวิทยาลัยเข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อให้อาจารย์ นิสิตและนักศึกษาของมหาวิทยาลัยสามารถติดต่อกับนักวิชาการของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ทั่วโลกได้รับข้อมูลข่าวสารและสืบค้นสารสนเทศจากแหล่งสารสนเทศที่อยู่บนอินเทอร์เน็ต

สถาบันอุดมศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของอินเทอร์เน็ตกับการศึกษา จึงได้มีการกำหนดนโยบายและทิศทางการนำอินเทอร์เน็ตมาใช้ในการเรียนการสอน ซึ่งจะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันที่จะต้องมีการใช้อินเทอร์เน็ตมาใช้งานและให้บริการในสถาบัน เพราะเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอนของสถาบันจากการที่อินเทอร์เน็ตเป็นแหล่งสารสนเทศที่มีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่องและรวดเร็วไม่มีรูปแบบทางกายภาพแน่นอน ไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีความเป็นถาวร ซึ่งตรงกันข้ามกับแหล่งสารสนเทศในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ แหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตมีจำนวนมหาศาลซึ่งอาจถูกลบทิ้งหรือเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา การสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ตให้ประสบความสำเร็จนั้น ผู้ใช้ต้องมีความรู้และทักษะในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศรวมทั้งทักษะในการสืบค้นข้อมูล เนื่องจากการที่ อินเทอร์เน็ตมีเครือข่ายและฐานข้อมูลต่าง ๆ เชื่อมต่อเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ทำให้ปริมาณของสารสนเทศและความซับซ้อนของแหล่งสารสนเทศเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การสืบค้นสารสนเทศให้ได้ ผลการสืบค้นที่ถูกต้อง สมบูรณ์ และตรงกับความต้องการ จึงมีความยุ่งยากและซับซ้อนเช่นกันแม้ว่าจะมีเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่สามารถค้นหาสารสนเทศแต่สารสนเทศที่ได้รับอาจมีปริมาณมากเกินไปไม่สามารถที่จะคัดเลือกให้ตรงกับความต้องการหากผู้สืบค้นไม่มีทักษะความรู้ที่ถูกต้อง

ผู้วิจัยในฐานะปฏิบัติงานเป็นบรรณารักษ์ห้องสมุดของมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี เห็นถึงความสำคัญของการให้บริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นสารสนเทศซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่ออาจารย์และนิสิตในการแสวงหาข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าวิจัย จึงต้องการศึกษาถึงสภาพการใช้ ความต้องการและปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นสารสนเทศในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ วารสารอิเล็กทรอนิกส์ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ และวีดิโอออนไลน์ ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำมาพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการอินเทอร์เน็ตเป็นแนวทางในการจัดหาสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้บริการ ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมห้องสมุดให้มีความพร้อมด้านอุปกรณ์เครือข่ายคอมพิวเตอร์ และการให้บริการอบรมเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ตให้แก่ผู้ใช้ทั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่ออาจารย์และนิสิตของมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรีในการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการเรียนการสอนและการศึกษาค้นคว้าวิจัยโดยสามารถเข้าถึงเนื้อหาสารสนเทศทางวิชาการที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์และนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขต สารสนเทศ จันทบุรี
2. เพื่อศึกษาความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นสารสนเทศของอาจารย์และนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี
3. ศึกษาปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขต สารสนเทศ จันทบุรี

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

1. ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ คือ อาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขต สารสนเทศ จันทบุรี ในปีการศึกษาที่ 2/ 2546 โดยจำแนกเป็นอาจารย์ จำนวน 27 คน และนิสิต จำนวน 537 คน รวมทั้งสิ้น 564 คน
2. ตัวแปรที่ใช้ศึกษา
ตัวแปรต้น ได้แก่ อาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี
ตัวแปรตาม ที่ศึกษาในครั้งนี้มีดังนี้
 1. สภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์และนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขต สารสนเทศ จันทบุรี
 2. ความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นสารสนเทศของอาจารย์และนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี
 3. ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์และนิสิต มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขต สารสนเทศ จันทบุรี

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการศึกษาวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงสภาพการใช้อินเทอร์เน็ต ความต้องการ สารสนเทศ ทางวิชาการจากอินเทอร์เน็ตในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนปัญหาในการใช้อินเทอร์เน็ต ของอาจารย์และนิสิตมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี ทั้งนี้ผลการวิจัยจะเป็น แนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงการให้บริการสารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ทางวิชาการบน อินเทอร์เน็ตให้สอดคล้องกับการใช้งานและความต้องการของอาจารย์และนิสิตให้เกิดประโยชน์ สูงสุดต่อการเรียนการสอนการศึกษาค้นคว้าและวิจัยของอาจารย์และนิสิตต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. อินเทอร์เน็ต หมายถึง เครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงเครือข่ายคอมพิวเตอร์ของประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ที่มีความแตกต่างกันทางด้านอุปกรณ์ฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ โดยใช้เกณฑ์วิธีควบคุมการขนส่งข้อมูลแบบทีซีพี/ไอพี (TCP/IP) ในการถ่ายโอนข้อมูลระหว่างคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกันในอินเทอร์เน็ต
2. อาจารย์ หมายถึง อาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี ในปีการศึกษาที่ 2/2546
3. นิสิต หมายถึง นิสิตระดับปริญญาตรีภาคปกติ ภาคพิเศษ และปริญญาโท ภาคพิเศษ มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษาที่ 2/2546
4. สภาพการใช้อินเทอร์เน็ตของอาจารย์และนิสิต หมายถึง วัตถุประสงค์ของการใช้อินเทอร์เน็ต การเรียนรู้ทักษะพื้นฐาน ประสบการณ์ ความถี่ สถานที่ใช้ระยะเวลา ประเภทของบริการบนอินเทอร์เน็ตที่ใช้ และแหล่งข้อมูลที่ใช้
5. ความต้องการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นสารสนเทศ หมายถึง ความต้องการในด้านลักษณะการใช้งาน การเสริมสร้างความรู้เกี่ยวกับการสืบค้นสารสนเทศจากอินเทอร์เน็ต ทั้งนี้ มุ่งศึกษาเกี่ยวกับความต้องการในการสืบค้นสารสนเทศทางวิชาการที่มหาวิทยาลัยบูรพา วิทยาเขตสารสนเทศ จันทบุรี สามารถจัดหาเพื่อให้บริการ ดังนี้
 - 5.1 ฐานข้อมูลเชิงพาณิชย์ (Commercial Database)
 - 5.1.1 ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Database) หมายถึง ฐานข้อมูลสาขาวิชาต่าง ๆ ให้ข้อมูลบรรณานุกรมและสาระสังเขปหรือข้อมูลฉบับเต็มของบทความวารสารสิ่งพิมพ์ งานวิจัย ฯลฯ เช่น ฐานข้อมูลวิทยานิพนธ์ไทย, DAO, ERIC, ABI/Inform, AGRICOLA, AGRIS, AIDS, MEDLINE และ LISA เป็นต้น ซึ่งให้บริการสืบค้นทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต
 - 5.1.2 วารสารอิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Journals) หมายถึง ฐานข้อมูลของบทความวารสารฉบับเต็มในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งให้บริการสืบค้นทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น ฐานข้อมูล Science Direct, Springer LINK, และ Emerald เป็นต้น
 - 5.1.3 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Books) หมายถึง ฐานข้อมูลหนังสือฉบับเต็มในรูปแบบดิจิทัล ซึ่งให้บริการสืบค้นทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น ฐานข้อมูล E-Brary และ Kluwer Online EBooks เป็นต้น
 - 5.2 วิธีโอออนติมานด์ หมายถึง ระบบการเรียกดูภาพยนต์หรือวิดีโอตามคำร้องขอของผู้ใช้บริการเช่น วิดีโอการบรรยาย รายการโทรทัศน์ เป็นต้น โดยผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

6. ปัญหาการใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นสารสนเทศหมายถึง ข้อขัดข้องหรืออุปสรรคในการให้บริการ ด้านผู้ใช้ และด้านแหล่งสารสนเทศบนอินเทอร์เน็ต

มหาวิทยาลัยบูรพา
Burapha University